

בבראשית מד 18-34 מקופל אחד הנאומים הגדולים המקראיים ויש הרואים בו אחד הנאומים הגדולים בספרות העולם. רטוריקה מבריקה. הגיעו מים עד נפש. בנימין האח הקטן היחיד שנותר ליעקב מאשתו האהובה רחל הוכנס לכלא במצרים בגין גניבה. האחים מזועזעים והם יודעים שאינם יכולים לחזור לאביהם בלי הבן האהוב כי האב הקשיש יתמוטט. ולא עוד, אלא יהודה המנהיג העולה ערב לבן בפני יעקב.

לא נותר ליהודה אלא לנסות לבקש עבור בנימין. אקט הבקשה מלווה בצעד פיזי: הוא ניגש לשר המצרי, מתקרב אליו ויוצר אפוא מידה של אינטימיות ביניהם. ואז הוא פותח בדברים מפצירים לשר שלא יכעס עליו כיון שהוא אדם רם מעלה "כמוך כפרעה" אז אדם ברמה גבוהה הזאת יואיל להקשיב לו, האומלל יהודה. ומיד יהודה פותח.

אפשר לחשוב שיהודה יפתח בדברי תחינה, בבקשת רחמים בפני השר. ולא היא. הוא עושה הרחבות על דברים שנרמזו קודם לכן. והוא מנהל כאילו דיאלוג עם דברים שאמר השר. כך הוא אומר שהשר שאל אם יש להם אב או אח? ועתה – וזהי הרטוריקה הגדולה של יהודה – הוא חוזר לכאורה על מה שהם ענו לאיש אבל מדגיש את הנקודות החשובות לו: כן, "יש לנו אב זקן, וילד זקנים קטן, ואחיו מת, ויותר הוא לבדו לאמו, ואביו אהבו" (פס' 20-21).

זוהי התבטאות אמוציונאלית שאיננה מענה עובדתי על שאלה גרידא אלא רווי ברגשות על ידי ההטעמות שהן כבר ההדגשים המכוונים של יהודה: יש אב. ויהודה מוסיף: זקן. יש אח. ויהודה מוסיף: ילד זקונים ומטעים עוד "קטן". ומוסיף שאחיו מת. ועוד מוסיף שהבן הקטן הזה נותר בן יחיד מאמו, ועוד הוסיף שאביו אוהב אותו. אלה הם פרטים שהם הטעמות מכוונות של יהודה ליצירת אוירה רגשית אוהדת מסביב לבנימין האסור ומצב האחים. ויהודה לא עוזב את השר ובנשימה אחת מוסיף שהאחים הסבירו לעומד בפניו כי אי אפשר להיעתר לבקשת השר כיון שאם הבן הקטן הזה יעזוב את אביו ימות האב מצער.

אבל ממשיך יהודה באותה נשימה שלמרות האזהרה השר התעקש להביא את האח הקטן, ושוב יהודה מדווח על שיח שהתקיים בין האב הזקן לאחים שנצטרכו לחזור למצרים להביא תבואה אבל אומרים הם לאב הזקן שאינם יכולים כיון שהשר גזר עליהם להביא

עמם את הצעיר. והוא מספר מבלי שנדרש על קורות האב, הטרגדיה שהכתה בו עת נודע לו על מותו של אחי הילד הוא יוסף וחוזרת הזעקה המצמררת טרוף טרוף, ואם ילקח גם הצעיר מות ימות האב כפי שהוא עצמו אמר, מדוווח יהודה לשר. ויהודה אומר שלא יוכל לחזור לאב בלי הילד כי יחטא לאב כול ימיו, מצפוננו יכבד עליו, ולכן מבקש יהודה לשבת הוא בכלא תמורת הילד הקטן משוש נפשו של האב הזקן האוהב. ואכן הנאום השיג את מטרתו ויוסף התוודע אל אחיו בבכי.

כול הנאום הלא קצר הזה מתנהל בצורת דיאלוג לתת אימון לדברים כציטוט לכאורה, כעדות לכאורה.

ועוד זאת, ככוחו הרטורי של הנאום הוא גם הסטת האשמה. יהודה לא מתחנן, אבל מצליח להביא למצב של התמוטטות נפשית של השר, אבל בראש וראשונה יהודה הפך דרך התיאורים שלו והרטוריקה את השר לאשם. מי בקש כול זאת מידך. אתה יזמת. אתה התעקשת. אמרו לך שאתה עושה טעות כבדה. ואתה בשלך. וראה למה גרמת. הוא לא מדבר על הסבל שייגרם לצעיר בנימין, אלא על הסבל הבלתי נסבל שיגרם לאב שיביא לקריסתו ומותו. הנאשמים הפכו למאשימים. זוהי האסטרטגיה הגדולה של נאום יהודה. מהתגוננות עבר למתקפה. הוא לא התנצל כצפוי אלא העביר את האחריות בכישרון רב על המאשים.